

PODSUMOWANIE 26. SYMPOZJUM EUROPEJSKIEJ RADY ARCHEOLOGICZNEJ

Posted on 27 marca 2025

27 marca, w Gdańsku rozpoczęło się doroczne sympozjum Europejskiej Rady Archeologicznej (EAC). O tym, jak kolekcje i archiwa archeologiczne mogą być wykorzystywane do celów naukowych, edukacyjnych i rozwojowych rozmawiali eksperci z całej Europy, dzieląc się swoimi doświadczeniami. Współorganizatorami wydarzenia były Narodowy Instytut Dziedzictwa, Muzeum Archeologiczne w Gdańsku oraz Muzeum Gdańska, które było gospodarzem sympozjum. Wydarzenie objęte zostało patronatem polskiej prezydencji w Radzie UE.

Tematem przewodnim tegorocznego **sympozjum EAC** było „Życie po życiu archiwów archeologicznych – dostępność i ponowne wykorzystanie zbiorów archeologicznych w zarządzaniu dziedzictwem”. W **trzech sesjach tematycznych**, zaprezentowanych zostało **17 wystąpień**, które obracały się wokół zagadnień takich jak zasada FAIR w tworzeniu cyfrowej dokumentacji, potencjał fizycznych archiwów i magazynów archeologicznych oraz inspirowanie się tym zasobem do działań wykraczających poza samą archeologię jako dziedzinę naukową.

[Program wydarzenia](#)

[Księga abstraktów](#)

Sympozja EAC odbywają się co roku w innym kraju będącym członkiem Rady. Polskę reprezentuje **Narodowy Instytut Dziedzictwa**, który jest jednym ze współorganizatorów wydarzenia. W tym roku gospodarzem było Muzeum Gdańska, a wydarzenia 27 i 28 marca odbyły się w Dworze Artusa. 29 marca uczestnicy wezmą udział w zwiedzaniu zamku w Malborku oraz zapoznają się z wystawami oraz pracownikami Muzeum Archeologicznego w Gdańsku.

Oficjalne rozpoczęcie 26. sympozjum EAC

Spotkanie 27 marca rozpoczęło się od zgromadzenia walnego członków **Europejskiej Rady Archeologicznej**. Uczestnicy mieli też okazję wziąć udział w sesjach **warsztatowych** dotyczących przestępczości przeciwko dziedzictwu, zmian klimatu, zarządzania krajobrazem i gospodarki przestrzennej oraz korzyści jakie archeologia może przynosić społeczeństwu.

O 14:00 oficjalnie zainaugurowano międzynarodowe sympozjum EAC. Uczestników powitała **Przewodnicząca Rady, Ann Degraeve**.

Następnie głos zabrała dyrektorka NID, **Marlena Happach** podkreśliła społeczny aspekt użyteczności dokumentacji archeologicznej:

„Ważne jest wypracowanie sposobów zarządzania nie tylko zasobem zabytkowym, ale również kolekcjami i archiwami archeologicznymi, aby zwiększyć ich dostępność i użyteczność dla nauki i dla społeczeństwa. Dane archeologiczne nie mogą być tylko rozproszonym, zamkniętym zbiorem. To bezcenne zasoby, które mogą służyć nauce, edukacji i promocji dziedzictwa. Powinny być łącznikiem pomiędzy naszą przeszłością i przyszłością.”

Oficjalną część zakończyły przemówienia dyrektor Muzeum Archeologicznego w Gdańsku, **Ewy Trawickiej** oraz dyrektora Muzeum Gdańska, **dr hab. Waldemara Ossowskiego**.

Sesja 1

Pierwszą sesję zatytułowaną **„Czym są dane FAIR dotyczące dziedzictwa archeologicznego i czy już potrafimy je stosować?”** rozpoczęła prelekcja Juliana Hollaendera, Christin Keller i Philippa von Rummela, podczas której zaprezentowano projekt **NFDI4Objects**, który skupia ponad 70 instytucji z Niemiec zajmujących się badaniami dziedzictwa materialnego. Cele projektu NFDI4Objects to m.in. zaproponowanie strategii zarządzania danymi, stworzenie warunków do ich trwałego przechowywania, łączenie dyscyplin badawczych, a także tworzenie możliwości wykorzystania danych do celów komercyjnych. Omówione zostały wyzwania związane z jakością i interoperacyjnością danych, a także rola oddolnego zaangażowania społeczności badawczej w tworzenie standardów i narzędzi wspierających zarządzanie danymi w całym ich cyklu życia – od wykopalisk po archiwa.

Następnie zaprezentowane zostały działania Landesamt für Denkmalpflege im Regierungspräsidium Stuttgart (LAD-BW) w zakresie **zarządzania cyfrową dokumentacją** tworzoną podczas wykopalisk archeologicznych w Badenii-Wirtembergii. Prelegentka, Anna-Marie Dürr, poruszyła m.in. kwestie przetwarzania i archiwizacji starszych zbiorów danych, które często mają niejednolite formaty. Celem LAD-BW jest stworzenie standardów dotyczących modelu danych, struktury folderów, formatów tworzonych plików, danych GIS, metadanych czy struktury raportów z badań.

Yiu-Kang Hsu zaprezentował działania Deutsches Bergbau-Museum Bochum (DBM) zmierzające do wdrażania International Generic Sample Number (IGSN ID) jako standardu dla **próbek archeologicznych i archeometrycznych**. Jednym z celów standaryzacji metadanych jest ich łatwiejsze powiązanie z wynikami badań i publikacjami naukowymi.

Po prezentacji niemieckich doświadczeń związanych z cyfrowymi zasobami dokumentacyjnymi przyszedł czas na perspektywę węgierską. Gabor Viragos opowiedział o projekcie **Hungarian Archaeology Database**, czyli internetowej bazie danych tworzonej przez Hungarian National Museum Public Collection Centre w ramach europejskiego projektu ARIADNE. Baza ta ma na celu

gromadzenie i udostępnianie informacji o wszystkich zarejestrowanych stanowiskach archeologicznych na Węgrzech, w tym metadanych, dokumentacji terenowej oraz raportów naukowych. Prelegent wspomniał o możliwościach wykorzystania sztucznej inteligencji w analizie danych, dużo uwagi poświęcił również problemom związanym z bezpieczeństwem danych cyfrowych.

Przenosząc się na grunt brytyjski Jen Parker Wooding i Amanda Forster przedstawiły projekt **Dig Digital Toolkit** realizowany przez Archaeological Archives Forum i zarządzany przez **DigVentures** we współpracy z Chartered Institute for Archaeologists (CIfA). Projekt powstał we współpracy z praktykami, aby stworzyć narzędzia do zarządzania danymi, które będą intuicyjne, użyteczne i łatwe do nauczenia się. W efekcie powstały wskazówki do opracowania danych zawierające m.in. reguły nazywania plików, wyboru danych do archiwizacji czy tworzenia metadanych w trakcie projektu.

Sesja 2

W trakcie sesji drugiej prelegenci podjęli się odpowiedzi na pytanie „**Jak maksymalnie wykorzystać fizyczne archiwa archeologiczne?**”.

Peter McKeague skupił się na sposobach usprawnienia tworzenia dokumentacji i prezentacji **podwodnych stanowisk archeologicznych**, które w porównaniu z dziedzictwem lądowym napotykają liczne wyzwania w zakresie dostępności. Prelegent postulował lepsze powiązanie katalogów muzealnych z rejestrami wraków oraz rozwój interaktywnych metod prezentacji, takich jak wirtualne nurkowanie i filmy z podwodnych badań. Szczególną uwagę zwrócił na wykorzystanie nowoczesnych technologii, w tym tworzenie modeli 3D, które mogą znacząco zwiększyć zaangażowanie społeczne. W duchu zasady "measure once, use many times" podkreśli potencjał lepszego wykorzystania archiwów cyfrowych.

Następnie **Rachel Barrett** zaprezentowała system **archiwizacji dokumentacji archeologicznej w Irlandii**. Prelegentka zwróciła uwagę na brak ujednoczonych wytycznych dotyczących przechowywania dokumentacji z wykopalisk oraz przedstawiła działania podjęte przez NMS Archive w celu ich opracowania we współpracy z sektorem archeologicznym. Ważnym elementem tego procesu stało się wprowadzenie procedur i standardów deponowania dokumentacji, a także zapewnienie badaczom pudeł, pod warunkiem sporządzenia katalogu zgodnie z określonym formatem.

Również w **Islandii** przez długi czas mierzono się z brakiem standardów archiwizacji danych. Pierwsze standardy baz danych wprowadzono dopiero około 10 lat temu, a ich aktualizacje w 2014 i 2023 roku poprawiały jakość i łatwość przygotowania dokumentacji. Standaryzacja poprawiła dostępność danych i funkcjonalność baz zarówno dla badaczy, jak i społeczeństwa, eliminując wcześniejszą różnorodność metod archiwizacji. Mimo tych postępów wciąż istnieją wyzwania związane z optymalizacją procesów, o których mówili **Ármann Guðmundsson i Hrönn Konráðsdóttir**.

Nathalie Vossen zaprezentowała wyniki 10-letniego monitoringu **dostępności magazynów archeologicznych** w Holandii. Zgodnie z Dutch Heritage Act, każda prowincja musi przechowywać znaleziska archeologiczne oraz dokumentację wykopaliskową w warunkach zapewniających ich długoterminowe przetrwanie i dostępność. Choć istnieją jasne wytyczne dotyczące ochrony zbiorów, regulacje dotyczące ich dostępności są mniej precyzyjne.

Nowoczesne podejście do zarządzania "**immovable heritage depots**" w **Belgii** omówiły **Lien Lombaert i Lieselotte Desnerck**, Są to wyjątkowe przestrzenie, w których przechowuje się obiekty usunięte z pierwotnych lokalizacji. Heritage Depot Ename, magazyn zlokalizowany na terenie dawnego opactwa benedyktyńskiego, łączy funkcję przechowywania z przestrzenią edukacyjną i

wystawienniczą. Aby zwiększyć zaangażowanie społeczności, organizowane są tam letnie staże dla studentów archeologii, podczas których przygotowują oni ekspozycje rozmieszczane w przestrzeniach publicznych w pobliżu stanowisk archeologicznych. Towarzyszą im wydarzenia, które pomagają mieszkańcom odkrywać historię ich najbliższego otoczenia.

Prezentacja **Sophie Denoël** skupiła się na nowoczesnym **zarządzaniu archiwami archeologicznymi w Walonii**, które mierzą się z wyzwaniami klimatycznymi, zmianami prawnymi oraz transformacją cyfrową. Szczególną uwagę poświęcono katastrofalnym powodziom z 2021 roku. Prelegentki przedstawiły działania ratunkowe oraz plany budowy nowoczesnego repozytorium, spełniającego najwyższe standardy ochrony i dostępności. Poruszyły też temat transformacji cyfrowej, obejmującej digitalizację zbiorów, wdrażanie Data Management Plans (DMPs) oraz wykorzystanie nowoczesnych technologii, takich jak AI, rzeczywistość rozszerzona i modele 3D, co ma na celu wzbogacenie procesu archiwizacji i popularyzacji dziedzictwa archeologicznego.

Sesja 3

Trzecia sesja zatytułowana została „**Poza archeologią – wartość archiwów archeologicznych**”, inspirując do poszukiwania również poza-naukowych sposobów wykorzystania dokumentacji z badań.

Ostatnią sesję rozpoczęła **Agnieszka Oniszcuk** z Narodowego Instytutu Dziedzictwa, która przedstawiła strategię promocji dziedzictwa archeologicznego skoncentrowaną wokół jednego, wybranego stanowiska. Nawiązała do doświadczeń przy realizacji projektu TRIQUETRA, finansowanego ze środków UE, który bada sposoby oceny i minimalizowania zagrożeń klimatycznych dla dziedzictwa kulturowego. Prezentacja pokazała, jak "stare" archiwa mogą stać się punktem wyjścia do tworzenia nowych narracji, **łączących lokalną społeczność wokół konkretnego miejsca** i budując jej poczucie tożsamości z dziedzictwem. Podkreśliła także, że choć nowoczesne technologie wizualne oferują atrakcyjne sposoby prezentacji dziedzictwa, często są one kosztowne i poza zasięgiem mniejszych instytucji.

Barney Sloane omówił przykłady zastosowania danych archiwalnych w badaniach nad ewolucją człowieka, chorobami i patogenami, historią medycyny oraz bioróżnorodnością. Prelegent podkreślił, że **archiwa zawierają niezastąpione materiały** źródłowe, których analiza może przynieść nowe spojrzenie na kluczowe aspekty przeszłości. Aby w pełni wykorzystać społeczną wartość archeologii, konieczne jest lepsze zintegrowanie badań archiwalnych z innowacyjnymi kierunkami naukowymi i aktywne promowanie ich jako dobra publicznego.

Prelekcja **Pauliny Florjanowicz** z Narodowego Instytutu Muzeów dotyczyła znaczenia **badania nad historią archeologii**. Choć nauka ta skupia się na rekonstrukcji przeszłości, często pomija refleksję nad własną historią. Wystąpienie skupiło się na polskim kontekście, w którym polityka dotycząca archeologii była silnie kształtowana przez zmiany polityczne i wydarzenia historyczne. Wykorzystanie danych archiwalnych w procesie decyzyjnym może pomóc w budowaniu bardziej zrównoważonej archeologii społecznej, która nie tylko czerpie z przeszłości, ale świadomie kształtuje swoją przyszłość.

Transport Infrastructure Ireland (TII) od 2001 roku nadzorowało ponad 2 000 badań archeologicznych realizowanych w ramach budowy infrastruktury dróg i transportu publicznego. **James Eogan** opowiedział o inicjatywie, w ramach której udostępniono ponad 2 600 raportów z wykopalisk, skany 3D, dane geofizyczne oraz publikacje naukowe dotyczące tych wykopalisk. W ostatnich latach TII wprowadziło obowiązek dostarczania ustandaryzowanych zbiorów danych w otwartym formacie .csv, obejmujących informacje o wykopaliskach, datowaniu radiowęglowym czy dendrochronologii. Liczba dostępnych zbiorów stale rośnie, a w przyszłości planowane jest rozszerzenie archiwum o nowe kategorie, m.in. zooarcheologię i archeologię środowiskową.

Projekt 5Dculture, realizowany przez 24 miesiące z udziałem dwunastu partnerów z sektorów dziedzictwa kulturowego, muzealnictwa i mody, miał na celu zwiększenie wykorzystania zasobów 3D w edukacji, turystyce i sektorach kreatywnych. O projekcie opowiedział **Anthony Corns**. Udało się opracować ulepszony proces przetwarzania modeli 3D wzbogacony o metadane i strategię długoterminowego przechowywania. The Discovery Programme, mający doświadczenie w cyfrowej dokumentacji 3D, podjął badania nad nowymi sposobami wykorzystania tych zasobów, m.in. w turystyce, edukacji, grach komputerowych i zarządzaniu dziedzictwem.

Jiri Unger zaprezentował innowacyjne podejście do wykorzystania archiwów archeologicznych **w cyfrowym storytellingu**. Argumentował, że można przekształcić statyczne materiały archiwalne w dynamiczne i angażujące narzędzia edukacyjne, które zwiększają dostępność dziedzictwa dla różnych grup odbiorców. Przykładem mogą być animowane rekonstrukcje cyfrowe.

Organizacja 26. Symposium Europejskiej Rady Archeologicznej finansowana jest ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Współorganizatorami wydarzenia są Narodowy Instytut Dziedzictwa, Muzeum Archeologiczne w Gdańsku oraz Muzeum Gdańska. Wydarzenie objęte jest patronatem polskiej prezydencji w Radzie UE.

Uczestnicy 26. sympozjum EAC, fot. NID/T.Bułyńko

Przewodnicząca EAC, Ann Degraeve prowadzi walne zgromadzenie, fot. NID/T.Bułynko

26. Sympozjum EAC, fot. NID/T.Bułyńko

Prezentacja publikacji EAC, fot. NID/T.Bułyńko

Dr Agnieszka Oniszczyk, ekspertka NID, podczas 26. sympozjum EAC, fot. NID/T.Bułynko

Warsztaty podczas 26. sympozjum EAC, fot. NID/T.Bułyńko

Warsztaty podczas 26. sympozjum EAC, fot. NID/T.Bułynko

Prelekcja Juliana Hollaendera, fot. NID/M.Karpińska

Prelekcja Anna-Marie Dürr, fot. NID/M.Karpińska

Prelekcja Yiu-Kang Hsu, fot. NID/M.Karpińska

Prelekcja Gabora Viragosa, fot. NID/M.Karpińska

Amanda Forster, fot. NID/M.Karpińska

Lien Lombaert, fot. NID/M.Karpińska

Lieselotte Desnerck, fot. NID/M.Karpińska

Sophie Denoël, fot. NID/M.Karpińska

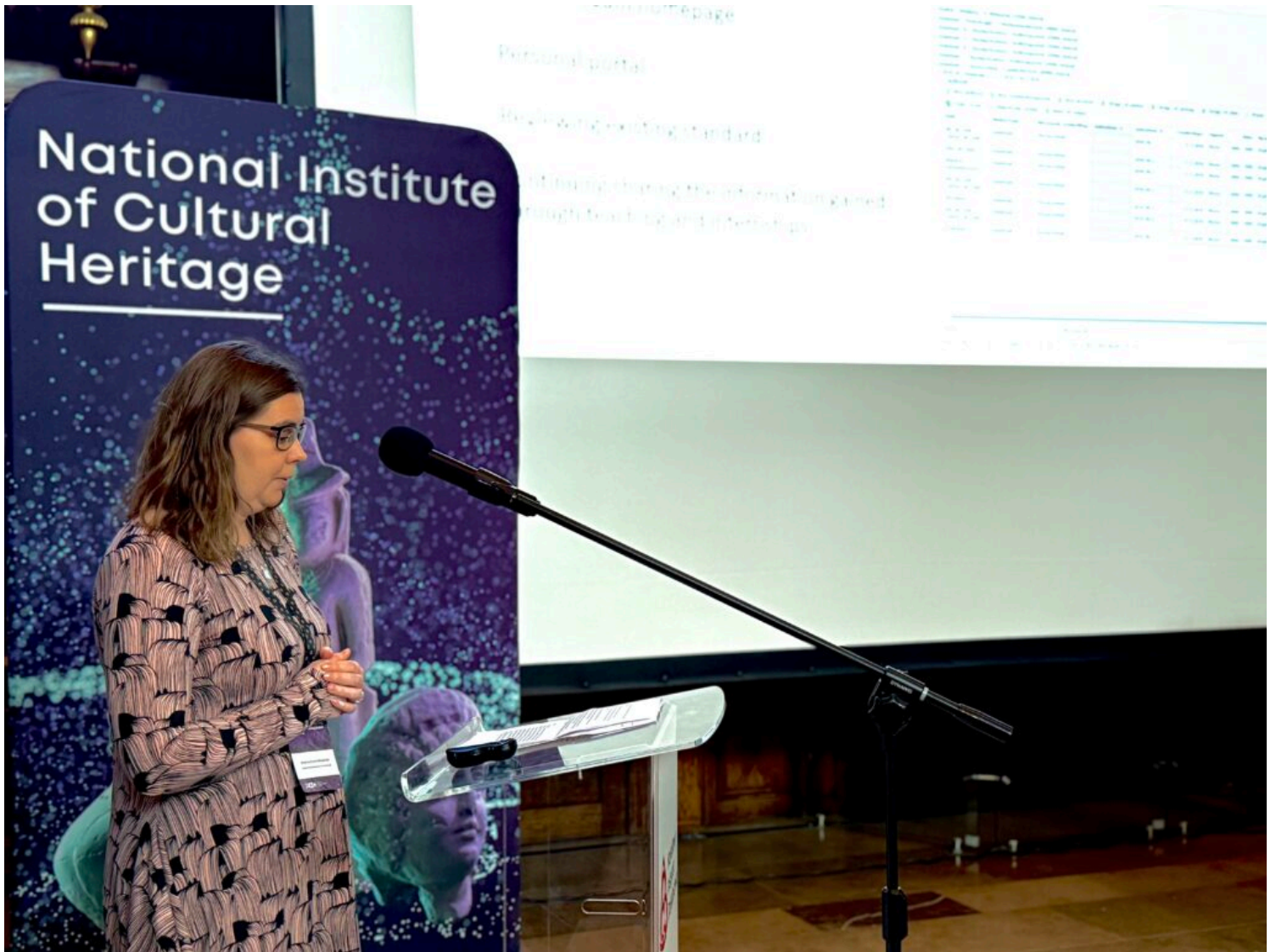
Prelegent Peter McKeague, fot. NID/M.Karpińska

Prelegentka Rachel Barrett, fot. NID/M.Karpińska

Ármann Guðmundsson, fot. NID/M.Karpińska

Hrönn Konráðsdóttir, fot. NID/M.Karpińska

Nathalie Vossen, fot. NID/M.Karpińska

Debata podczas 26. sympozjum EAC, fot. NID/T.Bułyńko